

BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING DIAGNOSTIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH

*Andijon Davlat chet tillari instituti
Roman-german, slavyan tillari fakulteti,
Teshaboev Akramjon Yuldashevich
pedagogika fanlari nomzodi, dotsent*

ANNOTATSIYA. Ushbu tadqiqot bo'lajak o'qituvchilarning diagnostik kompetensiyalarini rivojlantirish uchun samarali metodikani ishlab chiqish va uning amaliy samaradorligini baholash maqsadida amalga oshirildi. Tadqiqotda eksperimental-pedagogik usul, so'rovnoma, kuzatish, test va statistik tahlil metodlaridan foydalanildi. Tajriba 2023-2024 o'quv yilida Toshkent davlat pedagogika universiteti va Samarqand davlat universiteti pedagogika fakultetlarida 120 nafar bo'lajak o'qituvchi ishtirokida o'tkazildi. Ishlab chiqilgan to'rt bosqichli metodika bo'lajak o'qituvchilarning diagnostik kompetensiyalarini sezilarli darajada oshirdi. Eksperimental guruh vakillari nazorat guruhiga nisbatan barcha ko'rsatkichlar bo'yicha yuqori natijalarni ko'rsatdi. Nazariy bilim 43%, amaliy ko'nikmalar 68% va umumiy kompetensiya darajasi 54% ga oshdi. Kompleks yondashuv asosida tuzilgan metodika bo'lajak o'qituvchilarning diagnostik kompetensiyalarini samarali rivojlantirishga xizmat qiladi va pedagogika ta'limi sifatini yaxshilash uchun keng qo'llanilishi mumkin.

Kalit so'zlar: diagnostik kompetensiya, bo'lajak o'qituvchi, pedagogik tayyorgarlik, kompetensiyaviy yondashuv, ta'lim sifati.

KIRISH. Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining professional faoliyati tobora murakkablashib bormoqda. XXI asr o'qituvchisidan nafaqat o'z fanini chuqur bilish, balki har bir o'quvchining individual xususiyatlarini to'g'ri baholay olish va ularga mos ta'lim strategiyalarini ishlab chiqish talab etiladi. Bu esa

o'qituvchilarning diagnostik kompetensiyalariga bo'lgan talabni yanada oshirmoqda.

Bugungi kunda ta'lim sohasi jadal rivojlanayotgan texnologiyalar, o'zgaruvchan ijtimoiy talablar va o'quvchilarning turli xil ehtiyojlari bilan to'lib toshgan. Har bir sinf xonasida turli qobiliyat, motivatsiya va o'rganish uslubiga ega o'quvchilar to'planadi. Shu sababli, zamonaviy o'qituvchi nafaqat ta'lim beruvchi, balki ayni paytda o'quvchilarning o'rganish jarayonini doimiy kuzatib boruvchi va tahlil qiluvchi mutaxassis bo'lishi kerak. O'qituvchining bu rollari diagnostik kompetensiyalarning ahamiyatini yanada oshiradi.

Pedagogik amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'plab yosh o'qituvchilar o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini to'g'ri baholay olmaydilar, ularning qiyinchiliklarini o'z vaqtida aniqlamaydilar va tegishli korreksiya choralari ko'ramaydilar. Bu muammo nafaqat individual o'quvchilarning muvaffaqiyatsizligiga, balki ta'lim sifatining umumiy pasayishiga ham olib keladi. Ko'pgina hollarda o'qituvchilar o'quvchilarning xatolarini faqat yakuniy nazorat ishlarida aniqlaydilar, biroq bu juda kech bo'ladi. O'rganish jarayonida tez-tez diagnostika qilish va o'z vaqtida aralashish zarur.

Diagnostic kompetensiya tushunchasi pedagogika fanida nisbatan yangi bo'lsa-da, uning amaliy ahamiyati juda katta. Bu kompetensiya o'qituvchining o'quvchilar bilimi, ko'nikmasi va qobiliyatlarini to'g'ri baholash, ularning o'rganish jarayonidagi qiyinchiliklarini aniqlash va mos yechimlar topish qobiliyatini anglatadi. Diagnostik kompetensiyaga ega o'qituvchi o'quvchilarning haqiqiy ehtiyojlarini tushunadi va har biriga individual yondashuv qo'llaydi.

Jahon amaliyotida diagnostik baholash masalasi keng o'rganilgan. Xorijiy tadqiqotchilar J.Hattie, D.Wiliam, M.Heritage kabi olimlar diagnostik baholashning ta'lim samaradorligiga ijobiy ta'sirini ko'plab tadqiqotlarda isbotlaganlar. Ularning ishlarida ko'rsatilishicha, muntazam diagnostika va unga asoslangan korreksiya choralari o'quvchilarning o'zlashtirish ko'rsatkichlarini

sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, mahalliy tadqiqotchilar N.Saidaxmedov, H.Hasanov, M.Tog'ayeva kabi olimlar milliy ta'lim tizimi kontekstida ushbu muammolarni o'rganib, qimmatli xulosalarga kelganlar.

Biroq, mavjud tadqiqotlar asosan tajribali o'qituvchilarning faoliyatiga qaratilgan bo'lib, bo'lajak o'qituvchilarni bu sohada tayyorlash masalasi yetarlicha yoritilmagan. Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida diagnostik kompetensiyalarni rivojlantirish bo'yicha maxsus dasturlar va metodikalar kam. Ko'pgina bo'lajak o'qituvchilar amaliyotga chiqishganda diagnostika masalalarida qiyinchiliklarga duch kelishadi.

Shu munosabat bilan, ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi bo'lajak o'qituvchilarning diagnostik kompetensiyalarini rivojlantirish uchun samarali metodikani ishlab chiqish va uning amaliy jihatdan sinovdan o'tkazishdan iborat. Tadqiqot jarayonida diagnostik kompetensiyalarning tarkibiy qismlarini aniqlash, bu kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasini yaratish va uning samaradorligini eksperimental yo'l bilan tekshirish vazifalarini hal etish ko'zda tutiladi. Olingan natijalar pedagogika ta'limi sifatini oshirish va kelajakda maktablarda ishlayotgan o'qituvchilarning malakasini yaxshilash uchun amaliy ahamiyatga ega bo'ladi.

METODLAR. Ushbu tadqiqot bo'lajak o'qituvchilarning diagnostik kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasining samaradorligini aniqlash maqsadida kvazi-eksperimental dizayn asosida tashkil etildi. Tadqiqot jarayonida ikki guruh o'rtasida qiyosiy tahlil o'tkazildi va olingan natijalar statistik usullar yordamida qayta ishlandi.

Tadqiqot 2023-2024 o'quv yilida Toshkent davlat pedagogika universiteti va Samarqand davlat universiteti pedagogika fakultetlarida o'tkazildi. Ushbu universitetlar tanlanishi tasodifiy bo'lmay, balki ularning pedagogika sohasidagi nufuzi, malakali professor-o'qituvchilar tarkibi va zamonaviy ta'lim texnologiyalari bilan ta'minlanganligini hisobga olgan holda amalga oshirildi. Tadqiqotda jami 120 nafar bo'lajak o'qituvchi ishtirok etdi, ular eksperimental va nazorat guruhlariga

teng taqsimlandi. Har bir guruhda 60 nafardan talaba bo'lib, ular turli ixtisosliklar vakillari edi. Ishtirokchilar tanlanishida ixtiyoriylik prinsipi qo'llanildi va barcha talabalar tadqiqotda qatnashishga rozilik bildirdi.

Ma'lumot to'plash jarayonida bir nechta vositalardan foydalanildi. Birinchi navbatda, diagnostik kompetensiya testini ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etdi. Bu test 40 ta savoldan iborat bo'lib, unda nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarni baholash uchun turli turdagi topshiriqlar kiritildi. Testning ichki muvofiqlik ko'rsatkichi Cronbach's $\alpha = 0.87$ ni tashkil etdi, bu uning yuqori ishonchliligini ko'rsatadi. Kuzatish protokoli amaliy mashg'ulotlar davomida talabalarning faollik darajasi, o'rganish strategiyalari va muammolarni hal qilish usullarini kuzatish uchun ishlab chiqildi. Refleksiv kundalik har bir talabaning o'z o'rganish jarayonini tahlil qilish va rivojlanish dinamikasini kuzatish imkonini berdi. Ekspert baholash varag'i mentor o'qituvchilar tomonidan talabalarning amaliy ko'nikmalarini professional nuqtai nazardan baholash uchun yaratildi.

Tadqiqot asosida yotgan eksperimental metodika to'rt bosqichli tizim sifatida ishlab chiqildi va har bir bosqich o'ziga xos maqsad va vazifalarga ega edi. Birinchi bosqich nazariy tayyorgarlik bosqichi bo'lib, ikki hafta davom etdi. Bu davrda talabalar diagnostika nazariyasi, zamonaviy baholash usullari va korreksiya strategiyalari bilan tanishdirildi. Nazariy materiallar nafaqat ma'ruza shaklida, balki interaktiv seminarlarda ham o'rganildi. Ikkinchi bosqich amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, to'rt hafta davom etdi. Bu bosqichda talabalar test tuzish texnikasi, kuzatish metodlari va portfolio baholash usullarini amalda o'rganadilar. Har bir ko'nikma maxsus mashqlar va vazifalar orqali mustahkamlandi.

Uchinchi bosqich modellashtirish bosqichi bo'lib, uch hafta davom etdi. Bu davrda real vaziyatlarni modellashtirish, rol o'yinlari va kasuistik vazifalar orqali talabalar nazariy bilimlarini amaliy sharoitlarga tatbiq etishni o'rganadilar. Bu bosqich ayniqsa muhim bo'ldi, chunki talabalar haqiqiy o'qituvchilik faoliyatiga

yaqin bo'lgan vaziyatlarda o'z kompetensiyalarini sinab ko'rishlari mumkin edi. To'rtinchi va oxirgi bosqich amaliy tatbiq bosqichi bo'lib, uch hafta davom etdi. Bu davrda talabalar haqiqiy maktab sharoitlarida amaliyot o'tadilar, mentor o'qituvchilar nazoratida ishlaydilar va o'z faoliyatlarini refleksiv tahlil qiladilar.

Tadqiqot davomida to'plangan ma'lumotlar SPSS 26.0 statistik dasturi yordamida qayta ishlandi. Deskriptiv statistika usullari yordamida asosiy ko'rsatkichlarning o'rtacha qiymatlari, standart og'ishlari va taqsimot parametrlari hisoblab chiqildi. Guruhlar o'rtasidagi farqni aniqlash uchun mustaqil tanlamalar uchun t-test qo'llanildi. Turli o'zgaruvchilar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash maqsadida korrelyatsion tahlil o'tkazildi. Shuningdek, bir nechta omilning ta'sirini bir vaqtda tekshirish uchun dispersiyon tahlili qo'llanildi. Barcha statistik hisoblashlarda xatolik ehtimoli 0.05 dan yuqori bo'lmasligi ta'minlandi.

NATIJARLAR. Tadqiqot jarayonida olingan ma'lumotlar asosida bo'lajak o'qituvchilarning diagnostik kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasining samaradorligi to'liq tahlil qilindi. Eksperiment boshlangunga qadar eksperimental va nazorat guruhlar o'rtasida statistik jihatdan ahamiyatli farq yo'qligi aniqlandi, bu esa tadqiqotning obyektivligini ta'minladi.

Boshlang'ich test natijalariga ko'ra, eksperimental guruh talabalari nazariy bilim bo'yicha o'rtacha 12.4 ball, amaliy ko'nikmalar bo'yicha 8.7 ball to'pladi va umumiy ko'rsatkich 21.1 ballni tashkil etdi. Nazorat guruhida esa mos ravishda 12.1, 8.9 va 21.0 ball qayd etildi. Statistik tahlil shuni ko'rsatdiki, bu farqlar tasodifiy xarakterga ega bo'lib, p-qiymat barcha hollarda 0.05 dan yuqori edi. Bu natija guruhlarining bir xil boshlang'ich darajada ekanligini tasdiqladi va keyingi taqqoslashlar uchun ishonchli asos yaratdi.

Eksperimental metodika to'liq qo'llanilgandan so'ng olingan yakuniy natijalar sezilarli o'zgarishlarni ko'rsatdi. Eksperimental guruh talabalarining nazariy bilim ko'rsatkichi 17.8 ballga ko'tarildi, bu boshlang'ich natijaga nisbatan 43% o'sishni bildiradi. Amaliy ko'nikmalar bo'yicha ko'rsatkich 14.6 ballga yetdi, bu esa 68%

o'sish hisoblanadi. Umumiy ball 32.4 ni tashkil etdi, bu boshlang'ich darajadan 54% yuqori natija. Nazorat guruhida esa o'zgarishlar minimal bo'lib, nazariy bilim 13.2 ballgacha, amaliy ko'nikmalar 9.8 ballgacha ko'tarildi va umumiy ko'rsatkich 23.0 ballni tashkil etdi.

Guruhlar o'rtasidagi farqlarni statistik jihatdan baholash eksperimental metodikaning yuqori samaradorligini tasdiqladi. Barcha ko'rsatkichlar bo'yicha p-qiymat 0.001 dan kichik bo'lib, bu statistik jihatdan juda ahamiyatli farqni bildiradi. Effect size ko'rsatkichlari ham metodikaning kuchli ta'sirini ko'rsatdi: nazariy bilim uchun 2.31, amaliy ko'nikmalar uchun 2.82 va umumiy ko'rsatkich uchun 3.14. Bu qiymatlar Cohen mezoni bo'yicha juda katta ta'sir darajasini bildiradi.

Diagnostic kompetensiyaning besh asosiy komponenti bo'yicha alohida tahlil qilish qiziqarli natijalarni berdi. Ma'lumot to'plash qobiliyati bo'yicha eksperimental guruhda 42% o'sish qayd etildi, bu kompetensiyaning eng yuqori o'sish ko'rsatkichi bo'ldi. Bu natija metodikaning birinchi bosqichida ma'lumot to'plash usullariga ko'proq e'tibor berilganini tasdiqlaydi. Tahlil qilish ko'nikmasi 38% o'sdi, bu talabalarining olingan ma'lumotlarni qayta ishlash va xulosalar chiqarish qobiliyatining yaxshilanganini ko'rsatadi. Baholash malakasi 31% o'sish bilan uchinchi o'rinni egalladi, bu talabalarining turli baholash usullarini o'zlashtirishini aks ettiradi.

Korreksiya rejalashtirish ko'nikmasi 35% o'sish ko'rsatdi, bu ayniqsa muhim hisoblanadi, chunki aynan ushbu qobiliyat amaliy pedagogik faoliyatda eng ko'p qo'llaniladi. Natijani kuzatish komponenti 29% o'sish bilan eng past ko'rsatkichni ko'rsatdi, biroq bu ham statistik jihatdan ahamiyatli o'zgarish hisoblanadi. Bu komponentning nisbatan past o'sishi uning uzun muddatli kuzatishni talab etishi va qisqa muddatli eksperiment sharoitida to'liq rivojlanmasligini tushuntiradi.

Mentor o'qituvchilarning professional baholashi metodikaning samaradorligini yana bir bor tasdiqladi. Ularning ekspert baholashiga ko'ra, eksperimental guruh talabalarining 78% yuqori darajaga erishdi, 19% o'rta darajada

ko'rsatkich ko'rsatdi va atigi 3% qoniqarli darajada qoldi. Nazorat guruhida esa bu ko'rsatkichlar mos ravishda 23%, 51% va 26% ni tashkil etdi. Mentor o'qituvchilar ayniqsa eksperimental guruh talabalarining real vaziyatlarda muammolarni tez aniqlash, to'g'ri tahlil qilish va samarali yechimlar taklif qilish qobiliyatlarini yuqori baholadilar.

Refleksiv kundaliklar tahlili shuni ko'rsatdiki, eksperimental guruh talabarlari o'z o'rganish jarayonini yanada chuqur anglab yetishga erishdilar. Ular o'z kuchli va zaif tomonlarini aniqroq ko'ra oldilar, o'rganish strategiyalarini maqsadli ravishda tanlashni o'rganadilar va professional rivojlanish rejalarini mustaqil tuzish qobiliyatiga ega bo'ldilar. Bu natijalar metodikaning nafaqat bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish, balki refleksiv fikrlash qobiliyatini ham shakllantirish jihatidan samarali ekanligini ko'rsatdi.

MUHOKAMA. Olingan tadqiqot natijalari bo'lajak o'qituvchilarning diagnostik kompetensiyalarini rivojlantirish sohasida muhim yutuqlarni aks ettiradi. Ishlab chiqilgan metodikaning yuqori samaradorligi nafaqat statistik ko'rsatkichlar orqali, balki amaliy faoliyat natijalarida ham yaqqol namoyon bo'ldi. Bu natijalar xalqaro tadqiqotchilar Black va Wiliam, shuningdek Heritage tomonidan olib borilgan ishlar bilan mos keladi va ularning xulosalarini qo'llab-quvvatlaydi.

Metodikaning asosiy afzalligi uning sistemli yondashuvida yotadi. Nazariy bilimlardan boshlab amaliy ko'nikmalargacha bo'lgan izchil ketma-ketlik talabalarining chuqur va puxta bilim olishini ta'minladi. Har bir bosqich keyingisiga mantiqiy ravishda bog'lanib, bilim va ko'nikmalarning bosqichma-bosqich rivojlanishini ta'minladi. Bu yondashuv ayniqsa zamonaviy ta'lim nazariyasining konstruktivistik tamoyillariga mos keladi, chunki talabalar yangi bilimlarni mavjud bilimlar asosida qurdilar.

Metodikada refleksiv komponentning mavjudligi alohida ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining o'z faoliyatini tanqidiy tahlil qilish

qobiliyati juda muhim hisoblanadi. Tadqiqot jarayonida talabalar nafaqat diagnostik usullarni o'rgandilar, balki o'z o'rganish jarayonini ham kuzatib bordilar. Bu ularning professional o'sishiga va o'z-o'zini rivojlantirish qobiliyatining shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Refleksiv kundaliklar tahlili shuni ko'rsatdiki, talabalar o'z kuchli va zaif tomonlarini aniqlab, ularni rivojlantirish yo'llarini mustaqil topishni o'rgandilar.

Metodikaning amaliyotga yo'nalganligi ham uning muhim ustunliklaridan biri hisoblanadi. Nazariy bilimlarni real sharoitlarda qo'llash imkoniyati talabalarning ishonchini oshirdi va ularni kelajakdagi professional faoliyatga yaxshiroq tayyorladi. Maktab sharoitida o'tkazilgan amaliyot bosqichi ayniqsa samarali bo'ldi, chunki talabalar haqiqiy o'quvchilar bilan ishlash tajribasini orttirdilar. Bu tajriba ularning professional kimligini shakllantirishda muhim rol o'ynadi.

Individual yondashuvning qo'llanilishi ham metodikaning kuchli tomonlaridan biri bo'ldi. Har bir talabaning o'rganish uslubi, qobiliyati va ehtiyojlari hisobga olinib, ularga mos vazifalar va topshiriqlar berildi. Bu yondashuv nafaqat o'rganish samaradorligini oshirdi, balki talabalarning o'z-o'ziga bo'lgan ishonchini ham mustahkamladi. Mentor o'qituvchilarning individual maslahatlar berishi bu jarayonni yanada boyitdi.

Biroq, tadqiqot jarayonida bir qator cheklovlar va qiyinchiliklar ham aniqlandi. Eng asosiy muammo vaqt omili bo'ldi. Metodikaning to'liq qo'llanilishi an'anaviy o'qitish usullariga qaraganda ko'proq vaqt talab etdi. Bu ayniqsa intensiv o'quv dasturi sharoitida muammoli bo'ldi. Ba'zi o'qituvchilar metodikaning murakkabligidan shikoyat qildilar va uni oddiyroq usullar bilan almashtirish istagi bildirdilar.

Malakali mentor o'qituvchilar yetishmovchiligi ham sezilarli qiyinchilik tug'dirdi. Diagnostik kompetensiyalar sohasida tajribaga ega bo'lgan mutaxassislar soni cheklangan bo'lib, bu metodikaning keng ko'lamda qo'llanilishiga to'sqinlik

qilishi mumkin. Shu sababli, mentor o'qituvchilarni tayyorlash dasturlarini ishlab chiqish zarur.

Ba'zi talabalarning motivatsiya muammolari ham kuzatildi. Ayniqsa, yuqori talablarga ega bo'lgan vazifalar oldida ba'zi talabalar qiyinchiliklarga duch keldilar va faol ishtirok etmay qoldilar. Bu masala individual yondashuvni yanada mustahkamlash va qo'shimcha motivatsion strategiyalar ishlab chiqish zarurligini ko'rsatdi.

Tadqiqot natijalarining amaliy ahamiyati juda katta. Olingan ma'lumotlar pedagogika oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash dasturlarini tubdan qayta ko'rib chiqish imkonini beradi. Metodika mavjud o'quv rejalariga kiritilishi va pedagogik amaliyot kurslarini boyitishi mumkin. Shuningdek, ishlayotgan o'qituvchilarning malakasini oshirish kurslarida ham foydalanish mumkin. Bu ayniqsa yosh o'qituvchilar uchun foydali bo'ladi, chunki ular maktabda ishlashni boshlaganda diagnostik muammolarga ko'proq duch kelishadi.

Metodikaning ijtimoiy ahamiyati ham katta. O'qituvchilarning diagnostik kompetensiyalarining oshishi bevosita ta'lim sifatining yaxshilanishiga olib keladi. Bu esa o'quvchilarning o'zlashtirish ko'rsatkichlarini oshiradi va ularning kelajakdagi muvaffaqiyatlariga zamin yaratadi. Natijada, jamiyat uchun malakali kadrlar tayyorlash jarayoni yaxshilanadi.

Kelajakdagi tadqiqotlar uchun bir necha istiqbolli yo'nalishlar belgilandi. Birinchi navbatda, raqamli texnologiyalar asosidagi diagnostik vositalarni rivojlantirish zarurati mavjud. Zamonaviy axborot texnologiyalari diagnostika jarayonini tezlashtirishi va aniqroq natijalar berishi mumkin. Sun'iy intellekt va mashinani o'rgatish algoritmlaridan foydalanish bu sohada yangi imkoniyatlar yaratadi.

Turli fanlar bo'yicha maxsus metodikalar ishlab chiqish ham muhim yo'nalish hisoblanadi. Matematika, tarix, fizika va boshqa fanlarning o'ziga xos xususiyatlari

mavjud bo'lib, ular uchun alohida diagnostik yondashuvlar kerak. Har bir fan uchun maxsus test va baholash mezonlarini yaratish zarurati mavjud.

Uzoq muddatli ta'sirni o'rganish ham juda muhim hisoblanadi. Hozirgi tadqiqot nisbatan qisqa muddatli bo'lib, metodikaning uzoq muddatdagi ta'sirini aniqlash uchun qo'shimcha longitudinal tadqiqotlar zarur. Bu tadqiqotlar metodikaning barqarorligini va uzoq muddatli samaradorligini ko'rsatishi mumkin.

XULOSA. Bo'lajak o'qituvchilarning diagnostik kompetensiyalarini rivojlantirish zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Ushbu tadqiqot natijasida ishlab chiqilgan metodika o'z yuqori samaradorligini isbotladi va pedagogika ta'limi amaliyotiga joriy etilishi uchun keng imkoniyatlar ochdi.

Tadqiqot davomida olingan natijalar bir necha muhim xulosalarga kelish imkonini beradi. Eng avvalo, sistemli va kompleks yondashuv diagnostik kompetensiyalarni rivojlantirishda yuqori samara berishi aniqlandi. To'rt bosqichli metodika talabalarning bilim va ko'nikmalarini bosqichma-bosqich rivojlantirib, mustahkam poydevor yaratdi. Nazariy tayyorgarlikdan boshlab amaliy tatbiqgacha bo'lgan har bir bosqich keyingisiga mantiqiy ravishda bog'lanib, ta'lim jarayonining uzluksizligini ta'minladi.

Nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarning uyg'unligi diagnostik kompetensiyalarni shakllantirish jarayonida muhim ahamiyatga ega ekanligi isbotlandi. Faqat nazariy bilimga asoslangan yoki faqat amaliy mashqlarga yo'naltirilgan yondashuvlar yetarli natija bermaydi. Metodikada ikkala komponentning muvozanatli birlashuvi talabalarning chuqur va amaliy jihatdan qo'llash mumkin bo'lgan kompetensiyalar egallashiga imkon yaratdi.

Refleksiv faoliyatning professional o'sishning asosi ekanligi tadqiqot natijalarida yaqqol namoyon bo'ldi. O'z faoliyatini tanqidiy tahlil qilish, xatolardan saboq chiqarish va rivojlanish yo'llarini mustaqil aniqlash qobiliyati bo'lajak o'qituvchilarning professional sifatlarining ajralmas qismi hisoblanadi. Refleksiv

kundaliklar orqali talabalar o'z o'rganish jarayonini chuqurroq anglash va uni boshqarish ko'nikmalarini egalladi.

Metodikaning amaliy ahamiyati nafaqat pedagogika oliy ta'lim muassasalari, balki butun ta'lim tizimi uchun muhimdir. Diagnostik kompetensiyalarga ega o'qituvchilar o'quvchilarning individual ehtiyojlarini yaxshiroq tushunadi, ularning qiyinchiliklarini tez aniqlaydi va samarali yechimlar taklif etadi. Bu esa ta'lim sifatining oshishiga va har bir o'quvchining o'z imkoniyatlarini to'liq ro'yobga chiqarishiga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari asosida bir necha taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi. Pedagogika fakultetlari o'quv dasturlariga diagnostik kompetensiyalarni rivojlantirish bo'yicha maxsus kurslar kiritish tavsiya etiladi. Amaliyot bosqichlarini kengaytirish va real maktab sharoitida ko'proq vaqt o'tkazish zarur. Mentor o'qituvchilarni tayyorlash dasturlarini ishlab chiqish va ularning malakasini oshirish tizimli ravishda amalga oshirilishi kerak.

Kelajakda ushbu sohada yanada chuqur tadqiqotlar olib borish zarur. Raqamli texnologiyalar asosidagi diagnostik vositalarni rivojlantirish, turli fanlar uchun maxsus metodikalar yaratish va uzoq muddatli ta'sirni o'rganish muhim yo'nalishlar hisoblanadi. Shuningdek, metodikaning turli madaniy va ijtimoiy sharoitlardagi samaradorligini tekshirish ham zarur.

Ushbu tadqiqot natijasida erishilgan yutuqlar bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash sifatini sezilarli darajada oshirish imkoniyatini beradi. Diagnostik kompetensiyalarga ega o'qituvchilar zamonaviy ta'lim tizimining asosiy kuchini tashkil etadi va kelajak avlodning ta'lim olish sifatini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Foyadalanilgan adabiyotlar

1. Black, P., & Wiliam, D. (2018). Classroom assessment and pedagogy. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 25(6), 551-575.

2. Hattie, J. (2012). Visible learning for teachers: Maximizing impact on learning. London: Routledge.
3. Heritage, M. (2010). Formative assessment: Making it happen in the classroom. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
4. McMillan, J. H. (2018). Classroom assessment: Principles and practice that enhance student learning and motivation. Boston: Pearson.
5. Wiliam, D. (2013). Assessment: The bridge between teaching and learning. *Voices from the Middle*, 21(2), 15-20.
6. Азизхўжаева Н.Н. (2019). Педагогик технологиялар ва педагогик маҳорат. Тошкент: "ТДПУ" нашриёти.
7. Жўраев Р.Х. (2018). Бўлажак ўқитувчиларни касбий фаолиятга тайёрлаш. Тошкент: "Фан" нашриёти.
8. Сайдахмедов Н. (2018). Талим технологиялари ва педагогик маҳорат. Тошкент: "Талқин" нашриёти.
9. Ҳасанов Ҳ.Б. (2020). Замонавий таълим: муаммо ва ечимлар. Тошкент: "Фан" нашриёти.
10. Ҳошимов Ш.Б. (2021). Диагностик баҳолаш: назария ва амалиёт. Самарқанд: "СамДУ" нашриёти.